

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

2 · Juni 2006

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Næstformand: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.
Sekretær: Kaj Christensen, Bernadotteparken 65, 4000 Roskilde, tlf. 38 19 68 06.
Kasserer: Birthe Fuglsang, Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Elsebeth Amdrup Larsen, Rugmarken 61, 3060 Espergerde (indvalgt på landsmødet)

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Udvalg: Claus Arboe-Rasmussen, Birgit K. Fischermann, Alfred Andersen, Anne M. Olsen.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.
(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13
Næstformand: Martin Frøland, Ellemosevej 107, 2900 Hellerup, tlf 39 68 11 525
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 9812 32 31.
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.
Giro: 1000 780

Vennekredsens Rekreatjonsfond

Grundlaget for Rekreatjonsfonden er: Salg af frimærker med overpris i 1985 til fordel for Frihedskampens Ofre samt Tipsmidler og andre Fonde i årenes løb. Fondens midler vil kunne søges af alle danske statsborgere, der er- eller vil kunne -anerkendes i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre-papirgraf 1.a.

Ansøgningsskema vil blive fremsendt ved henvendelse til Kasserer Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Anne M. Olsen
Ternevej 39
Snestrup
5210 Odense NV
Tlf. 66 16 56 30

REDAKTION

Claus Arboe-Rasmussen
Køjevænget 26
2791 Dragør
Tlf. 3253 12 31 Fax 3253 1531
Mail: arboe@clarpr.dk
Ansv. Chefredaktør

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2 tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

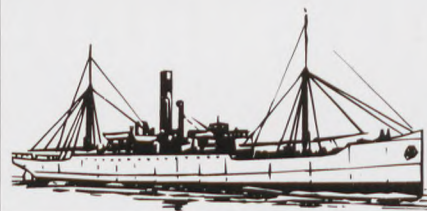
Fjerritslev Tryk A/S

TIL ABONNENTERNE

Næste udgave er planlagt til september. Deadline herfor er 15. august.

PRIS

200,00 kr.
- enker 175,00 i 2006.

Indhold

To blade bliver til et .....side 4

Lederen: Vi vil stadig huske .....side 5

Glimt fra en ungdom,
Ib Hansen .....side 6+7

Dødsmarchen 2.....side 8

Efterlysning .....side 8

Filmene om de 6300 danske søfolk.side 9

Monumentet i Marstal.....side 10

De gamle telegrammer fra
Skibsbylejren.....side 11 + 12

Årsmøde i Hjælpefonden.....side 13

Gestapofangerne bliver færre ..side 14-15

En politimands tur fra København
til Buchenwald .....side 16 + 17

Det byder man en gammel
frihedskæmper .....Side 17

Mindelunden i maj.....side 18

Runde dage.....Side 19

To blade bliver til ét

Af Claus Arboe-Rasmussen

Et hurtigtarbejdende bladudvalg med medlemmer fra Frihedskampens Veteraners blad FV Bladet og bladet Modstandskampen udgivet af Landsforeningen for Erhvervshæmmede fra Frihedskampen er ved at undersøge muligheden for at fusionere de to blade.

Bag initiativet ligger en klog disposition og omtanke for fremtiden. Begge organisationernes medlemmer bliver ikke yngre og økonomien ved at udsende to blade fire gange om året er omkostningskrævende. Desuden vil der kunne opnås en del synergifordele ved at fusionere bladene.

1.

Det redaktionelle indhold vil blive læst af en større kreds både indenfor og udenfor organisationerne ved kun at udsende et samlet blad.

2.

Det officielle Danmark vil fremover kun have ét modstandsblad at forholde sig til.

3.

Det redaktionelle indhold ved at fusionere to blade til ét vil blive styrket, og man undgår dobbelthistorier i to blade.

4.

Annoncemæssigt vil annoncørerne nu pludselig få en bredere målgruppe at henvende sig til, idet det ene blad ikke tidligere har haft annoncer.

5.

Omkostningsmæssigt vil der være store synergifordele omkring trykning og distribution, og bladtillskuddet fra Biblioteksstyrelsen vil nu kunne kanaliseres til ét blad.

6.

Alle disse gode fordele skulle gerne ende op i, at det fælles blad kan udsendes eksempelvis fem gange om året.

7.

Der sættes på, at udvalget kan være klar til fusion af de to blade fra årsskiftet 2006/2007.

Modstandskampen 1940 - 45

2 · Juni 2006

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

ytter det...

Vi vil stadig huske 4.-5. maj

02 | Inland

Siden er redigeret af Hans Larsen

FRA HJØRNEKONTORET

NIELS LUNDE

Hvorfor gjorde de det?

Det er altid godt vejr om aftenen den 4. maj, sådan føles det i hvert fald. Det er lunt, vindstille, den første rigtige forårsaften, velegnet til at tænke levende lys, sådan som det sker i Mindelunden i Ryvangen. I år toser jeg min

de sidste modstandsfolk er borte, sp... interview i Kristeligt Dagblad. I år... det Jørgen H. Barfod at... minnesker, der...

Fotos: Avisernes lederomtale af 4.-5. maj 2006.

Mindelunden 61 år efter Befrielsen er et tankevækkende besøg værd – også for Berlingske Tidendes chefredaktør, der havde taget sin ni-årige søn med derud.

Der var lunt, vindstille og begyndelsen til forår. Stilheden fornemmedes overalt, og de levende lys skinnede.

Chefredaktør Niels Lunde tog tråden op fra Jørgen H. Barfod, der i Kristeligt Dagblad retorisk havde stillet spørgsmålet. "Vil man fortsætte med at minde 4. maj, når de sidste modstandsfolk er borte".

Jørgen H. Barfod er formand for Frihedskampens Veteraner, hvis blad FV-bladet planlægges fusioneret sammen med Modstandskampen. En fornuftig beslutning, der vil styrke frihedskæmpernes anseelse og image, fordi der vitterligt bliver færre af de gamle kæmper, der traf et valg, dengang det galdt.

At træffe et valg

Niels Lunde mener også, der bør træffes et valg, for det er det, livet går ud på. Svære valg, hvor man langt senere forstår, om man valgte rigtigt eller forkert.

Under krigen måtte alle træffe et valg. De fleste lod være, de tilpassede sig, de samarbejdede, de gjorde det modvilligt, men de gjorde det. Når man undlader at træffe et valg, er det også et valg. Det er et personligt anliggende.

Derfor er valget om en fortsat 4. maj markering let. Selvfølgelig skal vi have noget at give videre til vore efterkommere, så det valg, frihedskæmperne traf for 61 år siden, aldrig bliver glemt. Der er nemlig intet, der tyder på, at interessen for Anden Verdenskrig er ved at forsvinde. Aldrig har interessen været så

Tidende
Berlingske
Grundlagt 1749 af E.H. Berling. Udgives af Berlingske Tidende A/S

Det var forår og Danmark frit

Besættelsestiden rummer moralske valg, der fortsat berører både borgere og beslutningstagere.

»Det var en Morgen som tusind andre. Sådan begynder anden strofe i Mads Nielsens »En Lærke letted« fra 1945, hvori der videre står: »Danmark vågned« med klare Øjne til Glædestimer og Frimandskær og Landet lyste fra Sund til Klit, for det var Forår og Danmark frit. Fædrelandssange kan, når de er bedst, røre stemninger og følelser også i det moderne globaliserede individ, der ser sig selv som dansker og europæer. I år aftes for 61 år siden lod befrielsesbudskabet af glædesråb. Glæden for- om Befrielsen.

Det var jo ikke det samme valg, marskandiseren og ministeren stod overfor. Valgsituationen så anderledes ud for den, der havde ansvaret for landets styrelse i forhold til den, der alene havde ansvaret for sig selv. Hvem har ret, og hvordan afgøres det?

Ekstremt dilemmaer vedbliver at fascinere folk i alle aldre og til alle tider. Måske, fordi Besættelsen er den store skæbnestund i nyere Danmarkshistorie. Ingen kan jo konkret huske 1864, hvor Danmark var truet på dets eksistens. Men Besættelsen er langt mere håndgribelig for de fleste mennesker end totalitarisme ind i den generation.

stor som nu. Nationalmuseets særudstilling "Spærretid" var en stor publikums-succes og 400.000 danskere så den tyske film "Der Untergang" om Hitlers sidste dage.

Unge søger viden

Denne nysgerrighed efter viden om besættelsestiden har spredt sig til de unge. Heldigvis. Ikke blot ser man det på 4. maj-kollegierne over hele landet, men også hos børn og børnebørn, der spørger ind til historien.

Den kendte modstandsmand Gunnar Dyrberg skriver i sin bog, En dreng alt vel, om fredag den 4. maj 1945: "Hitler er død. Tyskland skåret midt over. Englænderne er i Hamborg. Nyhederne fra London og TT har næsten ikke kunnet følge med. Deutchlandsender blev afbrudt forleden, og Stortyskland sender nu over Kalundborg langbølgestation. Hvert øjeblik kan det ske. Giver de op? Bliver de ved til sidste mand?«

Begivenhederne i 1940-45 er så markante for forståelsen af danskerne og vores selvforståelse. Den danske karakter blev støbt i den traumatiske tid i dansk historie. Tilværelsens værdier, forståelsen af ret og uret, blev grundlagt i disse år. Det er alt sammen blevet til en fælles fortælling med en national morale. Den må vi ikke glemme. Den vil vi ikke glemme.

Claus Arboe-Rasmussen

Informa

bagsiden@information.dk • Tel: 3369 6000 lokal 6100/6101

FOLK →→

ved David Rehling

Lars Barfod

Som meget andet inden for sit ansvarsområde synes han at have passeret sidste holdbarhedsdato. Flere gange.

Undertrykkere

Det er i dag 61 år siden, Danmark slap af med et barbarisk styre. Andene er ikke så heldige. Rehabiliteringscenter for Torturofre i Københavns Borgergade 13 holder i dag fra 14-18 åbent hus, hvor forskere fortæller om deres projekter.

Partito SF'ere

I denne dejlige week'end mest troløse nådt sig inden døre. De landsmøde på Arktis Holmen. Formand sende alle...

5. maj, igen

FEJRINGEN AF 5. maj fortøner sig efterhånden. I år er det 61 år siden, at Danmark blev befriet fra den tyske besættelse. Og 61 år siden at den her avis blev grundlagt. Så mange år kan virke som fjern fortid og uvedkommende. I takt med at flere og flere med en konkret erindring om besættelsesårene og hele det mentale klima falder bort, ændrer besættelsesårene betydning. Når der er så få tilbage med en direkte relation til tiden, står vi tilbage med den kollektive erindring og fortælling.

Begivenhederne i 1940-45 er så markante for forståelsen af danskerne og vores selvforståelse. Det er ikke en overdrivelse at sige, at den danske karakter blev støbt i denne traumatiske periode i dansk historie. Tilværelsens værdier, forståelsen af ret og uret, er i høj grad blevet grundlagt i disse år. Vores samliv med fjenden og forsøg på at agere hører med til billedet.

Det er alt sammen blevet til en fælles fortælling med en national morale. Til historien hører ikke kun frihedskampen, men også vores egne mangler og (nødvendige?) samarbejde med tyskerne. Nationens grundlæggende dilemmaer er viklet uadskilleligt sammen med disse år og afkaster med jævne mellemrum nye fejder mellem historikere og andre, der har en interesse i historien.

Når man gradvist mister den direkte kontakt til besættelsestiden, træder fortællingen ind på erindringsplads. Så lever tiden videre i de skrevne beretninger og fortællinger.

DET ER PÅ den baggrund sigende, at sidste års vigtigste bog om besættelsen ikke var skrevet af en faghistoriker, men af en litteraturhistoriker, nemlig Niels Lunde som modstandsmand.

Glimt fra en ungdom

Af Ib Hansen

Jeg er født i 1926 og var 13 år, da Hitler begyndte at invadere Østrig, hvor han blev modtaget med stormende jubel, og senere Polen, hvis befolkning absolut ikke var særlig henrykte for hans grænseoverskridelser. Vi husker alle sammen, hvorledes de tyske tropper simpelthen fjernede grænsebommene og tromlede ind i Polen.

Hitler havde tidligere lavet en »ikke-angrebspagt« med Englands premierminister, Nevil Chamberlain, hvilket formentlig skulle kunne afholde England fra at blande sig i hans forehavender på kontinentet. Ligeledes skrev han en »ikke-angrebspagt« med den sovjetiske diktator Joseph Stalin, der dog senere brød pagten, hvorimod fascistlederen i Italien, Benito Mussolini, stod fast ved siden af Hitler hele krigen igennem.

Før disse ulykkelige år levede mine to brødre og jeg, (vi havde også en søster og en bror mere, som desværre døde i en ung alder), et stille og trygt liv.

Lad os skrue tiden tilbage til de trygge år:

Boede i Århus

Vi boede i årene op til krigen i Nørre Allé, Århus lige over for Is-Pedersens butik. I gården var der smedje, og på hjørnet af Nørre Allé-Klosterport havde Missionshuset Carmel til huse. Lidt længere nede ad Klosterport havde chokoladefabrikken Elvirasminde sine produktionslokaler.

Vi brødre gik i Ny Munkegades skole, der var en drengeskole. Vores søster kom i Samsøgades skole.

Vi kunne aldrig være i tvivl om vores fars politiske ståsted, selvom han aldrig talte om det.

En erindring trænger sig dog på: Der skulle være valg. Valg i de dage var noget helt andet end i dag. Dengang lyttede man til radioer eller gik i byen, der summede af liv. Århus Stiftstidende havde sit domicil i Kannikegade, og her kunne folk følge med i stemmetallene. Der var også møder rundt i byen. Sådan en aften tog far mig ved hånden. Vi skulle ud og mærke stemningen i og om-

kring avisen. Da vi havde kigget lidt på stemmetallene, sagde far: »Nu skal vi op og se nazisterne få tæsk«.

Det blev den 9. april 1940

De tyske tropper invaderede Danmark og Norge. Vi boede i Nørre Allé, og de nærmeste dage vadede soldaterne gennem de århusianske gader.

Et enkelt billede tegner sig på nethinden: En kolonne var standset neden for vore vinduer og en af de menige soldater opdagede et skilt på købmandsbutikken overfor, hvor der stod smør. Han skyndte sig over og købte en pakke, som han gnaskede i sig.

Folk over hele landet havde travlt med at dække vinduer til med sorte rullegardiner, så lyset ikke kunne trænge ud om aftenen. Gadebelysningen blev dæmpet, lamperne malet blå, ligesom de biler, der fortsat måtte køre, skulle dække lygterne til, så kun en smal sprække tillod lyset at slippe ud. Cykellygterne skulle ligeledes afdækkes.

Ret hurtigt blev der rationeret. Mel, sukker, kaffe, te, smør, sæbe og meget andet.

Vi flyttede fra Nørre Allé til en villa i Thunøgade bag den skole, vi gik i. Far var tit ude til møder, og efterhånden kom det frem, hvad det var, der gik for sig, for der kom papir til huse, og den duplikator, der er udstillet på Frihedsmuseet i Århus, fik sin plads i hjemmet. Bladet Frit Danmark blev skrevet og duplikeret her. Nå ja, blad og blad – det er måske en overdrivelse, men større og mindre begivenheder blev berettet om den tyske besættelsesmagts overgreb på den danske befolkning. Også det mere lokale blad Århus Nyt så dagens lys i Thunøgade.

Bladene skulle jo gerne ud til folk. Far var formand for XI Regiments soldaterforening, der udgav medlemsbladet Vagtposten.

Jeg havde den fornøjelse at cykle rundt til medlemmerne med bladet, Hvad var mere naturligt, end at putte nogle illegale blade ind imellem?

Jeg var meget opmærksom på, hvor de tyske soldater befandt sig. Man kunne jo risikere at støde ind i en razzia.

Biografbesøg. Ja, vi børn fik lov til at gå i biografen engang imellem. Men kun til eftermiddagsforestillingerne. En aften tog far mig ved hånden. Vi skulle i biografen til aftenforestilling kl. 19.

Først senere gik det op for mig, at den egentlige årsag var et af fars mange møder med ligesindene.

Tyskerne havde beslaglagt Munkegades skole og Samsøgades skole, så selvfølgelig gik der svært bevæbnede vagter ud for begge skoler.

Ikke alle de illegale blade blev sendt rundt i Århus med bud. Nogle blev sendt gennem postvæsenet. Hvem ville mistænke en sød ældre dame der gik tur med sit 2 årige barnebarn for at udbringe illegal post? Den nærmeste postkasse befandt sig på hjørnet af Samsøgade og Munkegade lige ved siden af skolen. Den ældre dame, vores mormor, stoppede brevene i postkassen, smilede venligt til den tyske vagtpost og trisede hjem.

Hele familien i Thunøgade var på en eller anden måde involveret i fars illegale virksomhed, vel vidende at det kunne have visse risici.

Dette bladskriveri var en form for sabotage, der havde det formål at genere tyskerne.

En anden slags sabotage havde også set dagens lys, nemlig sabotage mod virksomheder, der producerede materialer til den tyske værnemagt eller jernbanesabotage.

Det medførte dannelse af et Schalburgkorps, et korps af danske medløbere, som lavde schalburttage mod danske virksomheder, der ikke var særlig venligt stemte overfor tyskerne. Boligkarrerere med uskyldige beboere blev også ramt af disse renegater.

Så skete det

Træer vokser, som bekendt, ikke ind i himlen. En dag troppede et par danske, ivrige kriminalbetjente op på fars kontor og arresterede ham og en del andre, heriblandt Niels Aage Nielsen, Frank Pedersen, Ryberg Rasmussen. De var alle angivet af en af fars underordnede.

Jeg blev også afhørt hjemme og afleverede en ret utroværdig historie, som mor og hendes søster senere fik mig til

at ændre. Det skete ved, at jeg ringede til betjentene og fortalte, at jeg ville ændre forklaring. Det resulterede i at jeg, ifølge mor og moster, blev indkaldt til møde med de to betjente på Tinghuset i Vester Allé. Mor og moster måtte ikke komme med ind i lokalet, så jeg skulle være alene med de to voksne mænd, der truede mig: »Om jeg ville over at sidde i cellen sammen med min far?« Jeg var på det tidspunkt 16 år.

Far og de øvrige anholdte fik en dom og blev anbragt i arresten i Christiansgade. Heldigvis var det hos det danske politi og deres anklagere, så efter nogen tid blev alle løsladt igen og kunne genoptage arbejdet i fuldt omfang.

Selv om far havde fået en alvorlig forskrækkelse kunne det ikke afholde ham fra at holde kontakten ved lige til den illegale presse. Jeg cyklede også rundt med små depecher om tyske overgreb til andre, som kunne bruge dem i deres blade.

En mørk aften kom far hjem og sagde, at jeg hellere måtte tage noget tøj på og gå med ham. Inden skulle jeg dog lige sige farvel til mor, for vi skulle i byen og det var ikke sikkert, hvornår jeg kom tilbage.

Vi gik ind i Borggade hvor far sendte mig op til nogle mennesker i en ejendom. Her blev jeg introduceret til, hvorledes man overlever i naturen, og hvordan man kravler ned i en sovepose af papir.

I løbet af aftenen ringede far og fortalte, at faren var drevet over, og jeg godt kunne vende hjem

Men så brast det hele sammen.

Trykkerimaskine

Et andet af de mange illegale blade Fri Presse, her med en forside fra 6. september 1944.

Gestapo kom

Gestapo arresterede far. En officer fra Gestapo gennemsøgte huset sammen med en dansk medløber, der hele tiden gik med den højre hånd i lommen. Senere viste det sig dog, at han havde en kunstig hånd.

De fandt dog intet kompromitterende, som navne på personer, der kunne have deres interesse. Da de var væk fandt mor og jeg min cykel frem, og jeg skyndte mig op til Niels Aage Nielsen for at fortælle, at far var taget af tyskerne, men at de intet havde fundet.

Niels Aage Nielsen gik under jorden. Far blev dømt af Gestapo og overført til Horserød Lejren, hvor mor og jeg be-

søgte ham. Min lillebror, Leo, fik også lov til at komme på besøg. Mens mine to mindre søskende Kurt og Birthe besøgte far i Frøslevlejren, hvortil han var overført. Ligesom han fik lejlighed til at se det mindste af sine børn, inden han blev sendt til kz-lejren Neuengamme i Tyskland. Her omkom far den 28. november 1944, men beskeden fra Tyskland kom først frem til familien 15. februar 1945. Regimentets soldaterforening har rejst en mindesten for far på Vestre Kirkegård, og den er blevet erklæret bevaringsværdig.

Far blev derude. Æret være hans minde.

Ib Hansens lillebror Leo skrev i sidste nummer af Modstandskampen om sine erindringer

Dødsmarchen

(Fortsat fra forrige nummer)

23.04.45 mod kl. 11. nåede vi forbi en lejr, hvor vi fik kaffe. Kl. 15.00 nåede vi et gods, Schweiniz, hvor vi blev anbragt i en mægtig stor lade, og fik kartofler, der grådigt blev fortæret. Og vi fik halm at sove i.

Befolkningen reagerede forskelligt på kolonnen, der i koldt vejr marcherede 20-24 km om dagen og ofte overnattede under den frie himmel. De fleste var ligegyldige.

Næste dag nåede vi en plads i Belower Wald. Mens SS indkvarteredes i en nærliggende gård, søgte fangerne ly i skoven. De søgte ly i jordhuler mod vejret. Spiste ukrudt og rødder. Rygtet gik, at de blot skulle sulte ihjel i skoven.

(Her er i dag indrettet et besøgt mindested).

24.4. nåede vi frem til Below. Hertil gik SS hele Sachsenhaus-lejren og 15000 kvinder fra Ravensbrück. Alle var helt overladt til sig selv.

Vagterne var i en kæde udenom. Her var ingen forplejning eller vand. I sidste

øjeblik kom der Røde Kors-pakker med sukker, kaffe, chokolade og smør.

For mange kom hjælpen for sent.

Her blev vi til den 29. Endnu 2 gange kom Røde Kors med pakker. Røde Kors protesterede mod skydningerne, for de blev stoppet. De syge blev samlet op og transporteret videre (af bl.a. beredskabsstyrelsen).

30.4. om morgenen gik turen mod Lybeck, da SS var bange for at russerne skulle komme. Dem var de hundrerædde for. Derfor drev de os mod amerikanerne. Vi nåede Mechlenburg-området og fandt en lille ejendom med rigelig halm.

Det var en bedrøvelig 1. maj. Lusede og med ødelagte fødder var de fleste. Vejene var overfyldte. Langs vejen massevis af udbrændte køretøjer, døde dyr og mennesker. Vejene ødelagte. Seks kilometer efter Parchim parkerede vi i skoven. Igen bragte Røde Kors pakker.

Mindre grupper kunne stikke af. De fleste kunne forsvinde i nærheden af Schwerin i dagene 2.-5. maj. Mere end

200 km fra Sachsenhausen. Hele bevogtningen var stukket af. Befrielsen var så forvirrende.

Først senere kom der kontakt med allierede soldater.

3. maj erklærede Hauptsturmführer Wagner, at vi bare kunne stikke af. Men nogle fortsatte til den 7., hvor de kort før Wittenberg blev standset, fordi vejene var overfyldte. Endelig den 8. kunne vi købe brød og mælk på et mejeri. De fleste fandt langsomt hjem enkeltvis.

Trods det, at krigen var forbi, var det ikke nemt at vende tilbage til normale forhold. 6 års KZ, sult og ydmygelser satte sine spor.

16.5.45 fik beretteren den første avis.

Hvordan det for nogle lykkedes at klare overgangen til det helt udmattede Tyskland, kan læses på hjemmesiden for Der Todesmarsch KZ Sachsenhausen-Schwerin 1945. Ingo Koch Verlag: Rostock ISBN 3-935319-10-x.

Efterlysning

Har nogen kendt til/arbejdet sammen med Palle Götze, født 1926, det seneste halvår under besættelsen. Han var maskinlærling på Orlogsværftet. Startede med at sænke et par ministrygere, tog våben fra tyskerne på Amager og var med i en bladgruppe under Studenter Efterretningstjeneste samt deltog i transporten af jøderne. Han blev taget af tyskerne i marts 1944 og kom til Horserød og senere Frøslev men blev løsladt i oktober 1944.

Vi savner oplysninger om Palle. Han sagde aldrig noget selv og døde i 1972. Det eneste vi ved er, at han efter 4. maj arbejdede i barakkerne bag politigården med bl.a. Bovrupkartoteket og sandsynligvis tit var i Sverige. Kan nogen hjælpe os. Ring venligst til Niels Skade tlf 3321 1958, Frederiksberg

Filmene om de 6.300 danske søfolk under Anden Verdenskrig

Erik Kragelund blev torpederet som krigssejler.

Af Erik Kragelund

Med støtte fra Statsministeriet og Undervisningsministeriet og andre har Cicerone og Nexus kommunikation ved Anette Frydenberg og Enne Kyrø produceret en dokumentarfilm om krigssejlerne.

Den 20. marts var der forpremiere, arrangeret af Sømændenes Forbund, hvor to af de tre afsnit blev vist i 3F's bygning.

Krigssejlerne var inviteret, og trods alder var mange mødt op.

At vælge side

Første afsnit var om at vælge side og andet afsnit handler om krigssejlernes hverdag og tredje afsnit hedder Det brudte Løfte.

Alle var godt tilfreds med filmen, hvor 7 krigssejlere fortalte om personlige oplevelser såsom torpederinger og overlevelser i en livbåd eller på en flåde.

Allerede før den 9. april 1940 havde krigssejlerne oplevet krigens gru, 385 havde mistet livet da 29 forsvarsløse danske skibe blev torpederet. For nogle krigssejlerne sluttede det ikke den 5. maj 1945, de var med til den bitre ende i Stillehavet.

Denne film opfylder et behov med at oplyse om, hvordan de 6.300 danske søfolk, der befandt sig uden for Danmark den 9. april, blev Danmarks første frihedskæmpere. De kunne vælge om de ville interneres eller sejle for de allierede og så godt som alle valgte at sejle. Alle gik med til den meget lavere britiske hyre.

Erik Kragelund modtager Hendes Majestæt Dronningen ved Mindeankeret i Nyhavn sidste år.

Dannebrog på skibene

I begyndelsen sejlede de danske skibe under engelsk flag, og det var ikke let, selv om alle vidste, at de var på den rigtige side. På grund af deres indsats og indsatsen af modstandsfolkene i Danmark fik skibene julen 1943 lov til igen at føre Dannebrog. Det var en stor dag og en proforma anerkendelse som allieret.

Ved invasionen i Normandiet i 1944 deltog mere end 800 danske krigssejlere på 40 skibe direkte i invasionen og under Dannebrog. Skibene var nu svært armerede og det danske mandskab havde fået kanoneruddannelse i Storbritan-

De særlige krigssejlerfrimærker der blev udgivet i anledning af 60 året.

Post Danmark,s første dags kuvert og Krigssejler Frimærker

Teksten på mindeankeret i København.

nien. De første amerikanske tropper landsat på Utah Beach blev landsat fra skibe med Dannebrog. Der er et flot monument på stranden for de danske søfolk.

Newcastle blev krigssejlerne hjemby, i domkirken i Newcastle er det et monument over de faldne og en mindebog med 1501 navne på dem der faldt i allieret tjeneste. Et blad bliver vendt hver

dag. Over 100 af de faldne var endnu ikke fyldt 17 år, de levede som drenge men døde som mænd.

De tre afsnit blev vist på DR2 i foråret 2006.

Krigssejlermonument i Marstal den 22. juni

Af Claus Arboe-Rasmussen

I skal ikke blive glemt lød det fra 4. Maj komiteen i Marstal til de danske krigssejlere, og den 22. juni kommer der et synligt bevis herpå. På denne dag indvies et monument på Marstal havn finansieret af A P Møller og hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond og designet af kunstneren Hans Krull. Monumentet vejer 18 ton.

I forbindelse med indvielsen ventes der krigssejlere fra hele verden til Marstal, og vil man i kontakt med 4. maj komiteesne kan man kontakte Kaj Hald på telefon 62 53 1644. Marstal Museum vil lægge oplysninger ud på hjemmesiden og den 22. juni taler Erik Kragelund på vegne af krigssejlerne. Den lokale sejer Erik Albertsen, der var ombord på skoleskibet Danmark taler også.

2 · 5. maj 2006 · nr. 18

Krigssejlerne æres med monument

-I skal ikke blive glemt, lyder det klare budskab fra 4. Maj Komiteen i Marstal til krigssejlerne.

Til varigt minde om krigssejlernes indsats under 2. verdenskrig rejses 22. juni et monument på Marstal Havn.

Skulpturen er finansieret af A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal og udføres af kunstneren Hans Krull fra Århus. Og at domme efter billedet af den 18 ton tunge sten, der indgår i skulpturen, bliver den både synlig og monumental.

Efterlysning

Men' de nærmere detaljer for skulpturens vedkom-

mende må vente til den endelige afsløring i juni. Og komiteen efterlyser nu deltagere - krigssejlere og pårørende - til at deltage i højtideligheden, der er bearrammet til 22. juni.

Arrangørerne har allerede nu tilsagn om deltagelse fra en del pårørende til krigssejlere - blandt andet fra USA.

Fra 4. Maj Komiteen modtager Kaj Hald meget gerne tilmeldinger eller serviceringer med yderligere oplysninger på tlf. +45 62 53 16 14.

Marstal Museum står også bi og vil i nær fremtid lægge diverse informationer om arrangementer ud på museets hjemmeside på adressen: www.marmus.dk

Kaj Hald, formand for 4. maj Komiteen i Marstal og byens Skipperforening "synede" sidst i april den 18 ton tunge sten, der indgår i monumentet for krigssejlerne. Foto: Privat

Ifølge det foreløbige program vil Erik Kragelund holde tale på vegne af krigssejlerne, ligesom et par lokale har varskoet, at de vil tage ordet. Herunder Erik Albertsen, der var "Danmarksdreng" og med skoleskibet både ud - og hjem igen efter krigen. Krigssejlerne har i foråret

også været emnet for tre tv-udsendelser på DR. Programmerne kan nu ses på Internettet, hvor de ligger frit tilgængelige på DR's hjemmeside på adressen: www.dr.dk/undervisning

Her findes også flere billeder og yderligere information.

han

Hvem har oplysninger om de gamle telegrammer fra Skibsbylejren?

Journalist Niels-Jørgen Tortzen

Af Niels-Jørgen Tortzen, journalist

Mikrofilm af telegrammer, som modstandsbevægelsen i Hjørring sendte til London om, at tyskerne havde opsnapet allierede konvojkoder i deres pejlestation i Skibsby, findes ikke mere i Rigsarkivet.

Filmene blev illegalt sendt via transporter fra Sæby eller Frederikshavn til den danske efterretningstjeneste i Stockholm. Da kopierne i 1994-95 blev søgt i Rigsarkivet, hvor de skulle være endt, var de væk. En ny undersøgelse i vinter var også forgæves.

Den 83-årige Hans Braad-Sørensen, Handermølle på Lolland, var i 1944 reelt byleder for modstandsbevægelsen i Hjørring. Han fortæller, at på et eller andet tidspunkt i sommeren 1944 hørte modstandsfolkene i Hjørring, at tyskerne af og til kunne opsnappe de allieredes konvojers radiokommunikations helt fra Florida.

Pejlestation i Skibsbylejren

Stedet var pejlestationen i Skibsbylejren lige uden for Hjørring. Her var en tjekke, tvunget i tysk uniform i tjeneste. Han fortalte hos en modstandsmand i Hjørring, Poul Vangsted, om sin opdagelse af, hvad de tyske pejlefolk kunne. Vangsted førte ham sammen med "Lille Møller", manden, der havde radiokontakter til London. Hans rigtige navn var

Friedrich Stotz. Han var danskfødt sønderjyde og telegrafist.

Lille Møller lod oplysningen gå videre til englænderne, som kort svarede. Not possible. (Det kan ikke lade sig gøre). Så bad Møller dem sende et dansk navn i kommunikationen, og inden fire dage brugte englænderne ordet. Det blev opfanget i Skibby og hørt af tjekken. Han plejede at komme til Møller om middagen, og ved 17-tiden meldte han videre til London.

Englænderne gik nu over til at skifte kode hver tredje dag, og da tyskerne brugte tre dage til at løse koderne, var fanden løs i Skibsbylejren. Tyskerne var klar over, at deres lyttesystem var afsløret.

Tyskerne trevlede nettet op

Diskret satte de en stor pejling ind i Hjørring, hvor der var tolv sendesteder med flere radiosendere. De overraskede modstandsbevægelsen og Lille Møller blev taget den 16. november 1944. Hele

Hans Braad-Sørensen, tidligere byleder i Hjørring fortæller om radarstationen i Skibsbylejren, fotograf Bente Poeder

modstandsbevægelsen i Hjørring blev trevlet op. Lille Møller kom i forhør hos Gestapo i Århus og tog sit eget liv. Op-trevlingen kom til at koste i hvert fald en og måske flere Hjørring-modstands-folk livet.

Men formentlig mange allierede søfolks liv blev sparet, fordi tyskerne nu ikke kunne dirigere deres ubåde i Atlanten med konvojerne. Tyskernes hemmelig-hed var, at de havde opstillet hundred-vis af telefonmaster med ledninger imellem og på den måde opbygget en kæmpeparabol mange år før parabolen blev opfundet. Somme tider kunne man høre meget fjerne sendere med dette sy-stem.

Tjekken, som på den måde hjalp de alli-erede, opdagede tyskerne aldrig. Efter den 16. november 1944 kom han hos Poul Vangsted som også havde kontakt med ham efter krigen indtil kom-munistpartiet i Prag begyndte at genere ham, fordi han fik brev fra udlandet.

Hans Braad-Sørensen siger:

En af os, Kaj Simonsen lavede kopier af alle de telegrammer som Lille Møller sendte til London. Det foregik i Jernba-negade i Hjørring lige over for politista-tionen, der fra den 19. september 1944 var tyskbesat. Det var ufremkaldte film, der kunne ligge i det, vi kaldte røvprop-fer, dvs. små beholdere, der kunne stik-kes op i endetarmen.

Efterlyser filmene

En dansk efterretningsmand påstod, at der aldrig var lavet kopier af telegram-merne, fortsætter Braad. Men jeg har fo-tos, der viser Kaj Simonsen fotografere dem. Han efterlyser nu filmene, fordi de er beviser for opdagelsen i 1944 af ty-skernes lyttestation i Skibsby. Der for øvrigt i dag fungerer med tre kæmpera-daer. En opdagelse der både fik stor be-tydning for krigssejlerne og samtidig skæbnesvangre følger for modstands-bevægelsen i Hjørring.

Hans Braad-Sørensen sidder med papirerne fra besættelsestiden.
Fotograf: Bente Poeder.

Årsmøde i Hjælpe- fonden

Af Aase Beck Eigenbroth

Den 9.maj holdt Kammeraternes Hjælpefond årsmøde i en boligblok på Amager. Der var dækket smukt kaffebord med rød løber, blå lys og hvid dug.

Der blev talt om mindehøjtideligheden i Mindelunden 4. maj, hvor Martin Frøland for første gang var ansvarlig leder i tæt samarbejde med Warmi Hansen. Desuden om fondens arbejdsområde, der er blevet mindre ved salget af feriehuset på Kegnæs.

En donation på kr. 15.000 til beboerfonden på Bernadottgården i Roskilde betød at KH's historie og logo nu ses på en tavle ved en af boligene. Bestyrelsen i KH ændres nu en smule, idet Mogens Dyre har ønsket at udtræde af forretningsudvalget til fordel for en menig plads i bestyrelsen. I hans sted indtræder Martin Frøland i forretningsudvalget, hvor han bliver næstformand. I øvrigt genvalgte Anna-Lise Clausen og Aase Beck Eigenbroth som henholdsvis formand og sekretær.

Hans Bøjlund havde af helbredsmæssige årsager bedt om at udtræde af bestyrelsen. I hans sted valgtes Hans-Henrik Høy, som tidligere har været bestyrelsesmedlem og som hvert år yder en aktiv indsats i Mindelunden.

Harry Henriksen fyldte 85 år

Imponerende erindringer kan Harry diske op med her hvor han fyldte 85 år. Under besættelsen sejlede Harry over Øresund i to mands kajak med passagerer. Turene gik fra Sommarriva til Sofiero på svenskekysten for en kajak er ikke særlig synlig på et nattesort Øresund. Alligevel gik det engang galt og han blev arresteret af Gestapo. Først i Vestre Fængsel siden i Frøslevlejren for at ende i kz-lejren Neuengamme. Harry blev hentet af Bernadottes hvide busser og kørt til Sverige. Forinden nåede ham skam også at være frivillig i den engelske hær. Efter krigen har han været meget aktiv i foreningsarbejdet bl.a. Neuengammeforeningen, Landsforeningen Gestapofan-

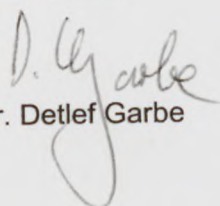
gerne og sammenslutningen af Danske fanger fra Frihedskampen samt S sammenslutningen af Erhvervshæmmede og Frøslevlejrens Venner. Imponerende at læse om Harry og stort tillykke med de 85 år.

Dear Mr. Henriksen

On behalf of all employees of the Concentration Camp Memorial Neuengamme I wish you all the best for your birthday. I hope that you will be able to spend the day in good health.

I would like to thank you very much indeed for your support of our work and hope that you will stay well-disposed towards the Memorial in future.

Best wishes

Dr. Detlef Garbe

Vi bliver færre med årene

Af Karen Fogh Andersen

Gestapofangerne i Randers har igen brugt 4. maj til at mindes. Vi har derfor været rundt til grave og mindesmærker med blomster. I år havde vi kortet turen lidt af ved at lade vor blomsterhandler sørge for en krans på de engelske flyveres grav på Estruplund kirkegård og ved mindesmærket i Hornslet.

Vor tur gik derfor med Centrum Turist til mindesmærket på Skovbakken. Derefter til Nordre kirkegård hvor vi nedlagde buketter på afdøde medlemmers grave. I mindelunden lagde vi krans og elleve buketter og ved Mindepladen en krans. Efter at havde sunget *Altid frejdig når du går* med sænket fane kørte vi til Mindelunden i Hvidsten, hvor vi igen lagde krans, sænkede fanen og sang. På Hvidsten Kro drak vi kaffe med snitter og havde en dejlig eftermiddag med høj sol.

Vi bliver desværre færre med årene, idet kun fjorten deltog. Den 29. juni kører vi igen til Hvidsten for at lægge krans på årsdagen for Hvidstensgruppens henrettelse, nemlig den 29. juni 1944. Hvis det kan lade sig gøre, planlægger vi også en tur til stævnet i Frølev 13. august. Den 29. august i år kører vi også rundt med krans og buketter og sidst på året er der julefrokost

*Mindepladen på Nordre Kirkegård
(Øverst)*

*Mindesmærket på Skovbakken Med fanen
Aage Andersen og formand Frode Greve
Rasmussen*

*Så er der kaffe på Hvidsten Kro
(Nederst)*

Aage Andersen med sænket fane ved mindestenen i Hoidsten

Kranse og buketter på Nordre Kirkegård.

Ophold på Skovbakken.

Buketter og kranse i Mindelunden.

En politimands tur fra København til Buchenwald

Af Birger Schroller, Vanløse

Jeg var den 19. september 1944 ansat ved Københavns Politi, Station 8 på Frederikssundsvej. Den er nedrevet i dag. Jeg havde været ud på patrulje og ankom til stationen et par minutter før elleve. Uden for holdt en tysk motorcykel med sidevogn og to tyskere, der så lidt anstrengt ud i ansigterne. Uden at ane uråd fortsatte jeg ind på stationen. I samme øjeblik lød sirenerne. Et signal til at aktionen skulle begynde.

De to tyskere stormede ind synligt nervøse. Hænderne op lød kommandoen, hvorefter alle blev beordret op på en lastvogn med sejldugsovertræk. Herefter gik turen til Langelinjekajen, hvor vi skulle aflevere vore politiskilte som blev smidt i en bunke. Herefter kommanderes vi ombord i M/S Cometa. Skibet var tilsyneladende rekvireret i huj og hast fra B & W, hvor det var til reparation, idet det flød med værktøj på dækket.

Chefen ville med

Vi blev gennet ned i lasten, hvor vi satte eller lagde os på det bare rustne jernguld, hvilket bevirkede at vi og vore uniformer hurtigt blev tilsvinet af rust. Efter nogen tid blev alle over 60 år frigivet. Chefen for udrykningsstyrken, politikommissær Madsen Brande, var over 60 år, men svarede: Jeg bliver hos mine folk. Han døde i Buchenwald.

Efter nogle timer mærkede vi, at vi sejlede. Om morgenen fik vi i små hold lov til at komme på dækket i kort tid for at trække frisk luft. Kort tid efter blev en tønde smør og en kasse knækbrød smidt ned til os uden værktøj til at åbne den med, så vi smed den mod loftet og sparkede til den hvorved nogle staver gik løs så vi med vore rustrede hænder gravede ned i smørret med den ene hånd og skiftevis spiste smør med den ene hånd og brød med den anden. Men mætte blev vi, hvorefter vi fyldte vore lommer med knækbrød.

Det viste sig at vi var havnet i Lübeck. Her blev vi gennet over i almindelige

kreaturjernbanevogne med pigtråd for lugerne. Med hver vogn fulgte to tyske soldater. Vi spurgte hvor vi skulle hen men fik intet svar. Som sædvanlig fik et par cigaretter munden på gлед. Vi skulle til en kz-lejr ved Neuengamme, hvor vi blev modtaget af et fangeorkester, der spillede ved indgangen.

Her stod opstillet en række SS-folk med halsende hunde der rev og sled i snoren for at komme over til os. Selvom intet absolut intet hastede lød det altid. Schnell, schnell, schnelle. Hvorefter vi blev gennet ned i en kælder i et hus, der var under opførelse.

SS'erne

Nogle af SS'erne spurgte hvad vi havde lavet. Vi svarede. Intet. Ja, den er god med jer. Vi ved nok, hvad I har lavet. Efter længere tids indregistrering med fødested, alder osv. blev vi ført til en barak med to etagers køjesenge forsynet med gamle klude til tæpper fulde af indtørret blod og materie. Midt om natten i vor dybeste søvn efter den anstrengede dag blev vi vækket med en vrælekommandon: Alle aufstehen.

Herefter skulle vi stå ud på gulvet samt fjerne tæpperne fra senge. Næste mor-

Kort over koncentrationslejre i Tyskland. Buchenwald er placeret cirka midt i kortet.

Danske politifolk i kz-lejr.

gen fik vi noget halvlunkent thepjask med et stykke brød. Ude blandt de andre fanger lød det med fremstrakte hænder- Aj-e-sultan. Vi delte gavmildt ud af vort knækbrød i vore lommer men skulle snart erfare at vi selv behøvede det.

Buchenwald

Efter otte dage overførtes vi til Buchenwald kz-lejr. Det var en kedelig forandring. Her lå vi på hylder, fem mand i hver box kun med skoene af. Vi kunne kun få plads ved at ligge på højkant med armene ind over hinaden, hvorfor det flere gange i nattens løb lød: Skal vi vende engang. Tidligt om morgenen længtes man kun efter at komme op. Efter en gang thepjask, lunken med et lille

stykke brød stillede der til appel. Denne kunne godt vare fra 2-4 timer i al slags vejr. Alt tøj – jeg gentager – ALT tøj var frataget os således at vi kun stod i en bar tynd pyjamas og bare ben i skoene. Den asfalterede plads var på midten nedsunken således at man stod i

vand over begge fødder i regn. Disse appeller blev ledsaget af SSérnes flod-hestepiske. Kort skaft med en cirka to meter lang snert, der kom susende ned gennem rækkerne ved den mindste lyd eller hvis nogen rømmede sig (Herrefolket).

KZ –Gedenkstätte Neuengamme, hvor der også kom mange danske fanger

Og det byder man en gammel frihedskæmper

Min ægtefælle døde først i april 2006 knapt 83 år gammel. Slagfærdig, arbejdssøn og på alle måder aktiv til langt op i 70'erne har det gjort ondt at se ham sygne hen på diverse udelige plejehjem i de senere år. RAS idømte ham en demens, hvilket man mente, vi skulle være dem dybt taknemmelige for. Som gammel civilingeniør i kemi tror jeg snarere at årsagen ligger i det dårlige arbejdsmiljø i hans unge år som maskinmester til søs. Altså en slags forgiftning.

Givet er det at han aldrig har ønsket at være "sin kones mand" rent økonomisk. Begge med job heller ej et problem. Stor derfor forbløffelsen da jeg i dagens avis Roskilde Dagblad mandag den 15 maj på side 4 læser en notits om at årsagen til ægtefællers manglende genoptræning efter blodpropper eller anden sygdom bundet i at Roskilde kommune bevidst mener, at ægtefællen kan være forsørger og derfor er genoptræning overflødig. Hertil er at sige. Det er

mennesker, det drejer sig om, ikke hunde og katte. Min respekt for de politiske perspektiver er vendt til en lede, så få skiftet ud ved førstkomende valg. Har danskerne helt glemt begreber som ære og respekt. Til jer der kendte ham. Axel er ikke mere. Æret være hans minde

Margrethe Jensen
Roskilde

En ny generation har taget over...

4. maj i Mindelunden

Af pensioneret vagtmester
Warmi S. Hansen

Traditionen tro afholdt Kammeraternes Hjælpefond højtideligheden i Mindelunden den 4. maj om aftenen. Da det har været et stærkt ønske i fondet, at den 4. maj bliver højtideligholdt på dette sted også i fremtiden, har man, i takt med at de gamle faldt fra, indvalgt yngre medlemmer; børn af gamle modstandsfolk og medlemmer fra det hjemmeværnskompagni, der har været en trofast samarbejdspartner i mange år omkring afviklingen af højtideligheden.

Fra Mindelunden 5. maj 2006

Det var derfor et af fondets yngre medlemmer, Martin Frøland, der på Kammeraternes Hjælpefonds vegne bød velkommen. Den 6-7.000 store forsamling blev ledt gennem en stemningsfuld aften af Hjemmeværnets Musikkorps dirigeret af Erik Jørgensen og N. Zahles kor, også her havde den yngre generation taget over, idet koret blev dirigeret af Minna Hess Taysens datter, Ellen Hess Taysens.

Bernadottegården

Det var dog ikke kun den yngre generation der tegnede billedet. To gamle modstandsfolk mødte som altid trofast op. Jørgen Jensen for at bære frihedsfanen og Mogens Henrik Nielsen for at bære Dannebrog op til Hovedmonumentet før højtideligheden startede. Ligeledes kom der fra Bernadottegården mange gamle modstandsfolk samt personale for at deltage i højtideligheden.

Aftenens taler var kirkeminister Bertel Haarder. Ministeren sagde bl.a.

Den, der kæmper, taber aldrig helt. Sådan står der på digteren Morten Nielsens gravsten. Det er hans egne ord. Han måtte gribe til våben. Men han afskyede det. Det kan man se af hans digte:

*Vi hader disse år,
vi hader disse hadets år,
pistolskud i en opgang
og død i mørke sår.
Men vi har lært at kæmpe,
for vi har lært at dø og slås,
og dem, vi nu har mistet,
skal vinde sejren gennem os.*

Pistolskuddet ramte ham selv i 1944, da han var 22 år gammel. Han nåede kun at få udgivet én bog, "Krigere uden våben". Men hans digte om kærligheden og døden blev udgivet af Poul la Cour og citeret igen og igen af kommende generationer.

Jeg husker især: Himlen er tung af væde, Hjertet er tungt af lykke, lykkeligt nær ved at græde.

Vore naboer derhjemme tilhørte det tyske mindretal i Sønderjylland. Konen var nazist. Hun fulgte parolen og fik sønnen til at melde sig til tjeneste på Østfronten som 6000 andre danske og hjemmetyske unge. Manden i huset var ikke nazist. Min mor sagde altid, at han var en hædersmand. Men det var ham og ikke konen, der kom i fængsel i maj 45 sammen med ca. 3.500 hjemmetyskere. De blev interneret i den tidligere koncentrationslejr i Frøslev, der fik navneforandring til Fårhuslejren. Det var en hæder at have siddet i Frøslevlejren, men en skam at have siddet i Fårhuslejren.

Den skam fik nogle af de unge tyskere til at flytte til fjerne dele af riget. Jeg har flere gange genkendt dem på dialekten og fået deres historie.

Retsopgøret

I dag skal vi andre være store nok til at

indrømme, at retsopgøret straffede for mange og straffede for hårdt.

Ikke sært, at danskerne og de politiske ledere gyste ved tanken om at blive inddraget i Ragnarokket. Der var jo ingen, der kunne eller ville hjælpe os. Vi havde ingen alliance.

Derfor tilpassede vi os. Derfor er der ikke lange mindetavler i danske kirker med navnene på de dræbte i sognet, sådan som der altid er i ældre amerikanske og canadiske og britiske kirker.

Samarbejdspolitikken var et kæmpe moralsk dilemma. De der førte den, tog konsekvensen af, at vi ikke havde en alliance – og konsekvensen af tidligere års afrustning. Kritikken skal efter min mening især rettes mod dem, der åbenbart syntes, at samarbejdspolitikken var så fremragende, at de sagde nej, da vi fik en alliance.

Det var i 1949. Da fik vi endelig en alliance, Nato. Et af mine første barndomsminde er min mor, der sagde: Da kunne vi endelig sove trygt om natten.

Og nu er vi næsten overvældede af alliancer og har fået venligtsindede lande overalt – i hvert fald hvis vi udelader visse lande i Mellemøsten.

Vi har meldt os ind i verden. Vi er med, hvor der skal slås et slag for fred og frihed. Som i Tuzla i Bosnien, hvor danske tropper vandt den første danske militære sejr siden slaget ved Mysunde, 9. maj 1864.

Vi fik både i pose og sæk. Vi undgik ødelæggelsen under Besættelsen og fik alligevel del i sejrens frugter.

Men nogen blev derude. Nogen kom ikke til at opleve det. De ligger bl.a. her.

Derfor kommer vi herud hvert år den 4. maj for at mindes og takke dem. Med Morten Nielsens ord: »Den, der kæmper, taber aldrig helt«.

RUNDE DAGE

Ved Alfred Andersen
Bregnevej 7,2.4.
5229 Odense SØ
Tlf. 66 11 58 69

60 år

29. september

Inger V. Rørvang
Mølledammen 17
6800 Varde

30. oktober

Karen Fogh Andersen
Gadevænget 1
8900 Randers

70 år

6. juni

Birgit Lund
Skovparken 76 B
6000 Kolding

17. juli

Erling Madsen
Toften 4, Klipleve
6200 Åbenrå

1. august

Lis Kroer Lygum
Lumbyesvej 8-9-4
7000 Fredericia

75 år

3. oktober

Åsa Pedersen
Løvenørnesgade 23-5 nr.40
8700 Horsens

80 år

5. juli

Arne Lohmann (Dachau 141.633)
Sikavej 72
3350 Gilleleje

23. august

Ella Møller
Bjerregårdsvej 15
5000 Odense

31. august

Ditte Hulten
Møllevvej 69
8900 Randers

7. september

Elly Himmelstrup
Emiliedalsvej 167
8270 Højbjerg

14. september

Grete Damgård Jørgensen
Strandvejen 20
5700 Svendborg

8. november

Gudrun Nyholm Jensen
Roesskovsvej 111
5200 Odense V

85 år

29. juni

Kristian Andreassen (Dachau 141.633)
Høhnervvej 12
9800 Hjørring

13. juni

Egon R. Poulsen
Hvidkærparken 18
Nørrelyndelse
5792 Årslev

6. juli

Ellen Støttrup Hansen
Højager 128
8530 Hjortshøj

5. august

Villy Iversen
Giersingevænget 23
Odense SØ

18. august

Harld Mikkelsen
Ulkærvej 55
7840 Højslev

22. august

Orla Bro
Elmosevej 57
Ndr. Fløjstrup
8330 Beder

2. september

Alfred Andersen (Stutthoff)
Bregnevej 7-2-4
5220 Odense SØ

7. september

Børge Rasmussen
Toftevej 15
Odense SØ

9. oktober

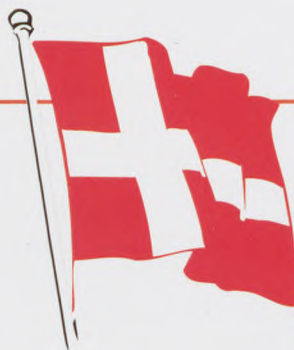
Erik Richter (Dachau 142.642)
Lille Borbergade 27
9400 Nørre Sundby

Folmer Visholm
Kobbelvænget 84
2700 Brønshøj

90 år

2. juli

Poul Christensen
Brunsgårdsvej 12
7600 Struer

Tillykke til alle fødselarerne

HUSK nu alle at tænke på alle dem,
der kan fejre en rund dag i 2006

Returneres ved varig
adresseændring til:
Anne M. Olsen
Ternevej 39, Snestrup
5210 Odense N.V.

4007

Thorkil Andersen
Bernadottegården, lejl. 366
Bernadottegården
H.H. Kochs Vej 4
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Esbjerg afd.: Fmd.: Gerth Andersen,
Højtoftevej 2, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 28 40.
Kontor: Gammel Fritidscenter,
Grønnevangsvej (ved Østerbycentret),
6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag 14-17.

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen.:

Fmd.: Eigil Skov Jørgensen, Strandvej 35,
Kulhus, 3630 Jægerspris, tlf. 47 53 02 48,
giro 8011788, sociale sager v/Hans Otte,
Smakkegårdsvej 165, 2820 Gentofte,
tlf./fax 39 65 59 07.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14,
Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13
Kass.: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11,
3000 Espergærde

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen,
Bruuns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48

Syddøstjysk afd.: Fmd.: Kaj Eilertsen,
Chr. VII Vej 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 90.

Kasserer: Birgit Lund,
Skovparken 76 B, 6000 Kolding,
tlf. 75 53 73 53.

Kontor: Vendersgade 28
Åbent tirsdag 14-16

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63,2 TH
8210 Århus V
tlf. 86 10 28 48

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15,1.tv
5000 Odense C, tlf. 66194045
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87
Giro: 87 446 867

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Parkallé 261, 2605 Brøndby,
tlf. 43 96 35 18
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C,
2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Fmd.: Jørgen H. Barfod,
Ved Fortunen 10, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf. 45 87 22 54.
Næstfmd.: Eigil Skov Jørgensen (Foss),
Strandvej 35, Kulhuse, 3630 Jægerspris,
tlf. 47 53 02 48.
Kasserer: Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen,
Lyngdalvej 18, 8500 Grenå, tlf. 86 30 90 76
Kass.: Karen Andersen, Gadevænget 1, 8900
Randers, tlf. 86 43 85 86, giro 663 8961

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, H.H. Kochsvej 4,
Blok 2, vær. 240, 4000 Roskilde, tlf. 36 16 60 98
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kass.: Bodil Enoch, Brøndbyøster Torv 51 5.th.,
2605 Brøndby, tlf. 36 75 45 94

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Torvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04

VENNEKREDSEN I DANMARK

for KZ Neungamme
Fmd. Helle Sørensen
Dalstrøget 22, 4340 Tølløse. Tlf. 5918 6689

Kass: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111,
2665 Vallensbæk Strand, tlf. 4354 7836
Giro 807.3481

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Sægård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksminde, tlf./fax 55 44 10 32
E-post: pse17@dadlnet.dk

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov
Vej 29, 2. tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1, Postboks 3000, 2100 Kbh. Ø,
tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Anton Nielsen, Møllevvej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør. Åbent søndag,
tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83
Fond reg. nr.: 12844

HISTORISK SAMLING FRA BESÆTTELSESTIDEN,

Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede.
12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by.
Henvendelse til Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftlig
senest den 1. februar.

FRØSLEVLEJRENS MUSEUM

Lejrvejen 83, 6330 Padborg
tlf. 7467 6557